

РЕЦЕНЗІЇ

УДК 342.1

БРОВКО Наталія*

доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри конституційного права та теоретико-правових дисциплін Білоцерківського національного аграрного університету м. Біла Церква, Україна

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3525-2817>;

КУШАКОВА-КОСТИЦЬКА Наталія

доктор юридичних наук, професор, провідний науковий співробітник Інституту правотворчості та науково-правових експертиз НАН України м. Київ, Україна

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1116-4751>

Збереження національного багатства України як фундамент подальшого розвитку держави

Рец. на кн.: Правовий вимір та охорона національного багатства України : монографія / [Л. Ф. Купіна, В. І. Шакун, В. І. Борденюк та ін.]; за заг. ред. О. О. Кота, А. Б. Гриняка, Л. Ф. Купіної, В. І. Шакуна. Київ : Алерта, 2024. 320 с.

Інститутом правотворчості та науково-правових експертиз Національної академії наук України 2024 року було видано монографію «Правовий вимір та охорона національного багатства України», до авторського колективу якої увійшли Василь Борденюк, Анатолій Колодій, Михайло Костицький, Людмила Купіна, Володимир Носик, Василь Шакун та інші видатні українські вчені-правники.

Це комплексне монографічне дослідження є фундаментальним науковим підґрунтям для розробки актуальних правових засад визначення національного багатства України, і, безумовно, має значуще теоретичне й практичне значення в контексті повоєнного відродження України, створення дієвих правових механізмів збереження, примноження, охорони та захисту національного багатства України від внутрішніх і зовнішніх посягань.

Посилену увагу автори монографії зосередили на аналізі сутності, формування та розвитку людського капіталу як основи національного багатства України й пов'язаній з цим проблемі

повернення українських громадян, які отримали тимчасовий захист інших країн. Доведено необхідність прийняття Стратегії повернення українців з еміграції, яка визначатиме пріоритетні напрями діяльності органів публічної влади у вирішенні питань, пов'язаних із реєміграцією та реінтеграцією таких осіб, що дасть змогу забезпечити приріст людського капіталу в Україні.

Крізь призму збереження людського капіталу в роботі досліджено питання щодо створення належних умов для забезпечення якісної освіти в Україні, що набуває, на думку авторів, принципового значення для зростання інтелектуального потенціалу нації та виступає основним каталізатором успішної реалізації концепції розвитку людського капіталу як основи національного багатства.

Важливим питанням, розглянутим у монографії, є правова характеристика складових національного багатства України та напрями їх нормативного закріплення у вітчизняному законодавстві. Для його висвітлення досліджено майнові повноваження українського народу на об'єкти

Історія рецензії:

Отримано: 03.02.2025

Переглянуто: 10.03.2025

Прийнято: 03.05.2025

Рекомендоване посилання:

Бровко Н., Кушакова-Костицька Н. Збереження національного багатства України як фундамент подальшого розвитку держави : рец. на кн. «Правовий вимір та охорона національного багатства України» / [Л. Ф. Купіна, В. І. Шакун, В. І. Борденюк та ін.]. *Філософські та методологічні проблеми права*. 2025. № 1 (29). С. 113–115.

*Відповідальний автор

права власності в складі національного багатства України, правовий режим землі як основного національного багатства українського народу, кримінально-правова охорона надр і транспортна інфраструктура як стратегічний актив держави.

Зазначено, що нині в Україні проблема правового режиму землі є однією з найбільш важливих та ключових для подальшого розвитку держави, яку визначають багато об'єктивних і суб'єктивних чинників, що безпосередньо впливають на ефективність правового регулювання земельних відносин з метою здобуття перемоги України в російсько-українській війні, реалізації Цілей сталого розвитку (Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development) та забезпечення громадянської злагоди в повоєнний період. Слушним у роботі є визначення суб'єктивних чинників, які впливають на правовий режим землі в Україні, а саме: законодавча та інституційна невизначеність у реалізації норм ст. 13, 14 Конституції України щодо землі як об'єкта права власності Українського народу й основного національного багатства, що перебуває під особливою охороною держави; відсутність рішень Конституційного Суду України за двома конституційними поданнями з 2019 року щодо офіційного тлумачення норм ст. 13 і 14 Конституції України; децентралізація та дерегуляція у сфері використання та охорони землі; законодавче розмежування земель державної та комунальної власності; недосконалість системи й структури земельного законодавства, наявність у ньому значної кількості колізій, прогалин та інших юридичних дефектів; набуття чинності з 01 січня 2024 року норми Закону України від 30.03.2020 про можливість придбання приватизованих земельних ділянок громадянами України та юридичними особами України до 10 тис. га земель сільськогосподарського призначення з одночасним збереженням мораторію на відчуження таких земель державної та комунальної власності; прийняття в лютому 2024 року закону про спрощену процедуру зміни цільового призначення земельних ділянок сільськогосподарського призначення для потреб енергетики й промисловості; відсутність законодавчої заборони продажу земельних ділянок на земельних аукціонах в умовах дії правового режиму воєнного стану; зростання кількості позовів до суду, включно ЄСПЛ, про захист земельних прав тощо.

На наш погляд, у монографії висвітлено ґрунтовний і багатоаспектний аналіз методологічних, теоретичних і конституційних засад правового режиму землі як основного національного багатства, а сформульовані на його основі висновки та практичні рекомендації щодо можливої парадигми правового регулювання земельних відносин в умовах війни та в повоєнний період відновлення України є надзвичайно актуальними для визначення можливих шляхів вирішення цього питання. Важливим науковим доробком, безсумнівно, є також розкриття юридичної природи відповідних понять – «правовий режим землі як основного національного

багатства», «земля як основне національне багатство», «земля як об'єкт права власності Українського народу», «земля як основне національне багатство, що перебуває під особливою охороною держави», зважаючи на те, що системний та комплексний науковий пошук щодо юридичної природи землі як основного національного багатства на рівні теорії земельно-права вітчизняні правники не проводили.

Водночас слушними є авторські пропозиції щодо доцільності розроблення з огляду на прийнятий Закон України «Про правотворчу діяльність» Концепції первинних законів з питань правового режиму землі як об'єкта права власності та основного національного багатства Українського народу, правового регулювання земельних відносин в умовах воєнного стану та в післявоєнний період відбудови української економіки, реалізації соціальної функції права власності на землю, здійснення суб'єктивних прав на землю, охорони землі в межах території України, оскільки чинний Земельний кодекс України не виконує своєї кодифікаційної функції та не дає змоги вирішувати нові проблеми у сфері земельних відносин в умовах війни й післявоєнної відбудови. Зокрема, запропоновано розроблення законопроекту «Про правовий режим землі як об'єкта права власності і основного національного багатства Українського народу» або прийняття кількох конституційних законів України таких, як Закон України «Про власність на землю Українського народу», Закон України «Про використання землі як основного національного багатства Українського народу», Закон України «Про охорону землі як основного національного багатства Українського народу», а також прийняття інших функціональних законів – Закону України «Про планування земель» та Закону України «Про публічне адміністрування земельних відносин». Водночас акцентовано, на тому, що під час розроблення таких концепцій слід зважати на особливості здійснення органами державної влади та місцевого самоврядування прав власника на землю від імені Українського народу в межах, визначених Конституцією України, у поєднанні зі здійсненням цими органами владних функцій і повноважень відповідно до ст. 5 Основного Закону держави до повномасштабного вторгнення, у період дії правового режиму воєнного стану, а також у післявоєнний період відбудови економіки й розвитку суспільства та держави.

Отже, зазначимо, що наразі актуальною в Україні є необхідність у закріпленні на правовому, законодавчому та інституційному рівнях права кожного українця користуватися національним багатством. Розроблені авторами монографії правові засади збереження національного багатства спрямовано на досягнення саме такої мети. Ця наукова праця є потужним інтелектуальним внеском наших учених у правовий захист національного добробуту й часткою у створенні майбутнього фундаменту повоєнної відбудови Української держави.

BROVKO Nataliia

Doctor of Law, Professor, Head of the Department of Constitutional Law and Theoretical and Legal Disciplines of the Bila Tserkva National Agrarian University
Bila Tserkva, Ukraine

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3525-2817>;

KUSHAKOVA-KOSTYTSKA Nataliia

Doctor of Law, Professor, Leading Researcher of the Institute of Lawmaking and Scientific and Legal Expertise of the National Academy of Sciences of Ukraine
Kyiv, Ukraine

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1116-4751>

Preservation of Ukraine's National Wealth as a Foundation for the Further Development of the State

Review of the book: Legal dimension and protection of the national wealth of Ukraine: a monograph. L. Kupina, V. Shakun, V. Bordeniuk (et al.). O. Kot, A. Hryniak, L. Kupina, V. Shakun (Eds.). Kyiv: Alerta, 2024. 320 p.